

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 26 november – 12:00 uur d.d. 27 november

5.1.2e 5.1.2e Directie Communicatie. Vragen? Mail naar 5.1.2e@minvws.nl

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Nederlanders die zijn besmet met het coronavirus Zorgpersoneel dat lijdt aan stress 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici Scholierenorganisaties Bewegingsexperts en hersendeskundigen

Samenvatting

- Rustig beeld met weinig grote onderwerpen die voor veel discussie zorgen. De 'blik vooruit' staat centraal: Van Dissel kijkt naar volgende maand en stelt bij Nieuwsuur dat hij het viere van Kerst 'somber inziet'. Hij verwacht daarnaast dat we 'tegen de zomer' het normale leven weer kunnen oppakken, als iedereen in het tweede kwartaal van volgend jaar een vaccinatie heeft gekregen.
- Ook GroenLinks kijkt vooruit. De partij publiceert vandaag haar initiatiefnota voor een tijdelijke testsamenleving waarbij Nederland 'met het virus kan leven' en toch 'alle vrijheden terug kan krijgen'. Volgens Jesse Klaver kijkt de regering te veel naar vandaag en te weinig vooruit. De partij stelt een grote populatietest voor (à la Slowakije) en de inzet van heel veel sneltesten 'als ticket om weer mee te mogen doen'.
- De blik vooruit op de inzet van vaccins krijgt enige tegenslag door onduidelijkheid rond de gang van zaken bij AstraZeneca. Door een fout in de studie-opzet is verwarring ontstaan over de eerder gecommuniceerde kwaliteitspercentages van het zogeheten Oxford-vaccin. Volgens media is de communicatie over de ontdekte fout 'rommelig' en kan het voor twijfel zorgen met betrekking tot de werking van dit vaccin.
- De werksituatie van zorgpersoneel krijgt weer wat meer aandacht na een enquête georganiseerd door ledencollectief IZZ. Daaruit blijkt dat 1 op de 4 zorgmedewerkers van is te stoppen, indien het stressniveau niet afneemt. IZZ-directeur Roland Kip voorziet 'rampzalige gevolgen': enorme gaten in het rooster, duurdere zorg, en een slechter imago op de arbeidsmarkt. Uit de enquête blijkt ook dat slechts 16% de stressbeleving bespreekt met hun leidinggevende.
- De discussie over een eventuele derde week kerstvakantie suddert door. De PO-Raad laat weten dat de haarden van besmettingen op basisscholen in 'het merendeel van de gevallen' buiten de school is aangetroffen. Basisscholen zouden geen extra week kerstvakantie willen, omdat ze vrezen dat kwetsbare leerlingen nog meer op achterstand komen te staan. De voorzitters van het Interstedelijk Studenten Overleg, de Landelijke studentenvakbond, het LAKS, en de Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs uiten in een ingezonden stuk in Telegraaf kritiek op een mogelijk langere kerstvakantie en wijzen op de gevaren van onvoldoende fysiek onderwijs: "is er wel solidariteit met jongeren als er een heuse onderwijscrisis op de loer ligt?"
- Ook vandaag aandacht voor de negatieve gevolgen van de crisis op de mate waarin Nederlanders nog voldoende sporten en bewegen. Experts wijzen op de risico's op demantie, depressie en een verlaging van de bescherming tegen overbelasting en stress.
- AD geeft aan dat het OMT 'nu echt input' levert aan het Catshuis, nu het adviesorgaan op vrijdag vergadert. De krant herhaalt het eerdere sentiment vanuit het OMT dat ze alleen goed waren om op maandag 'bij het kruisje te tekenen'.

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)
Slachtoffers

- Donderdag is Nederland officieel een half miljoen positieve coronatests gepasseerd: 503.123.
- Vorige week zijn er circa 350 mensen meer overleden dan normaal, meldt het CBS o.b.v. voorlopige cijfers. Sinds de start van de tweede golf (negen weken geleden) zijn 3.900 mensen extra overleden. De eerste golf was na negen weken voorbij. Toen bedroeg de oversterfte 9.000 mensen.
- Na Urk kleurt ook Putten (Gld) donkerrood op de coronakaart.
- In woonzorgcentrum Elim in Putten zijn deze maand twee bewoners overleden en op dit moment zijn vijf bewoners en zestien personeelsleden positief getest.

Schade

- Uit de tweede rapportage van het Mulier Instituut blijkt dat de financiële schade voor de Nederlandse sportsector als gevolg van de crisis is opgelopen tot zo'n 1 miljard euro.

Oorzaken

- Volgens infectieziektenarts Helen Siers (GGD Noord- en Oost-Gelderland) zijn middelbare scholen niet de coronabrandhaarden die de landelijke cijfers doen stagneren. Zij denkt dat besmettingen eerder plaatsvinden in de sociale verbanden waarin jongeren zich bewegen: de zogenaamde vriendenbubbels.

Scenario's

- NVIC-voorzitter Diederik Gommers zegt dat Nederland er goed aan zou doen om Kerst dit jaar over te slaan. Het is te vroeg om de maatregelen rond de feestdagen te versoepelen. Ook moeten er voor jongeren andere maatregelen gelden

dan voor ouderen, vindt hij. Als voorbeeld noemt Gommers het organiseren van een feest door én voor jongeren: "Als we jongeren bij elkaar een feest willen laten organiseren, dan moeten ze twee, drie dagen daarvoor een sneltest doen. Is die negatief, dan moeten ze in de tussentijd in quarantaine om te voorkomen dat ze de ouderen besmetten."

- Air France-KLM verwacht via Schiphol een belangrijk deel van het wereldwijde transport van coronavaccins te verzorgen. Er wordt op de luchthaven gewerkt aan een koude opslagruimte.
- Nu de testcapaciteit niet volledig gebruikt wordt, ziet UMCG-viroloog Bert Niesters het liefst dat de onbenutte testcapaciteit wordt ingezet op scholen of bij jongeren: "Dan vind je meer positieven."
- RIVM-directeur Jaap van Dissel verwacht dat we tegen de zomer ons 'normale' leven weer kunnen oppakken, als iedereen in het tweede kwartaal van volgend jaar een vaccinatie heeft gekregen.
- Het aantal positieve test per week neemt in Groningen sinds twee weken toe. GGD-arts Machiel Vonk vreest dat de derde golf sneller komt dan we denken, wellicht al in december, maar 'sowieso' na de feestdagen.
- De GGD in Twente ziet de besmettingscijfers amper dalen: "Als we ons niet beperken in de sociale omgang met kerst, dan gaan we in januari zeker weer een enorme piek zien."

Informatiebehoefte

Welke informatie vragen leven er bij getroffen?

- Nu de ergste coronadrukke in de ziekenhuizen achter de rug is, praat LNAZ-voorzitter Ernst Kuipers alleen nog op maandag de pers en het land bij over de stand van zaken in de ziekenhuizen. De donderdag komt te vervallen.
- Op de corporate kanalen van VWS komen vragen binnen zoals "Wat gebeurt er met Covid-19 besmette mondkapjes buiten in het milieu?".
- Op de social mediakanalen van minister De Jonge berichten over de betrouwbaarheid van de PCR-testen. Men haalt hierbij vaak het feit aan dat Kamerlid Wybren van Haga wacht op antwoorden over de PCR-test.
- Reisorganisatie Sunweb zegt dat er onbegrip leeft bij wintersporters over het negatieve reisadvies: "Sporten in de buitenlucht is gezond, men reist met eigen vervoer en verblijft in een appartement. Dus vragen de wintersportliefhebbers zich steeds meer af wat er beter en gezonder is dan op wintersportvakantie gaan?"

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Over de werking en effectiviteit van het vaccin van AstraZeneca en Oxford University is onduidelijkheid nadat eerder een productiefout werd toegegeven. De dosis die de 90% effectiviteit liet zien, werd getest bij mensen waarvan de gemiddelde leeftijd lager lag. In een nieuw onderzoek, waar geen leeftijdsgrens gold, bleek een effectiviteit van 62%. Hierdoor wordt de onderzoeksperiode verlengd.
- Op basis van onderzoek naar immuniteit concluderen RIVM-onderzoekers dat de 90% van de mensen die besmet zijn geweest met het virus, een half jaar later nog antistoffen tegen het virus in het bloed heeft. Bovendien worden de antistoffen na verloop van tijd sterker, waardoor er minder van nodig zijn om hetzelfde werk te doen.
- In verpleeghuis Tobias in Heerlen zijn 16 van de 118 bewoners en 5 medewerkers besmet. De directie spreekt van een 'heftige situatie', maar desondanks blijft bezoek in aangepaste vorm mogelijk.
- Jaap van Dissel zegt in Nieuwsuur dat de daling van de besmettingscijfers traag en moeizaam gaat, waardoor de zorg nog te veel belast is. Het vieren van Kerst ziet hij somber in, omdat het ook als een katalysator kan werken als te veel mensen bij elkaar komen. Daarnaast is het week later oudejaarsavond. Als dat ook samen wordt gevierd, verspreiden de opgelopen besmettingen zich alleen nog maar en is er in januari een stijging, denkt Van Dissel.
- GroenLinks presenteert vrijdag de initiatiefnota ['Tijd voor een tijdelijke testsamenleving'](#) (link naar pdf).
- GGD Amsterdam heeft een checklist gelanceerd met regels en adviezen voor 'coronaproof' feestdagen
- Hogeschool Rotterdam komt 'flink wat stageplekken tekort' voor studenten verpleegkunde: het ontbreekt de zorginstellingen door de coronadrukke aan handen om de stagiaires te begeleiden, terwijl diezelfde zorginstellingen staan te springen om extra verpleegkundigen. Personeelstekort was lang voor de coronacrisis al een nijpend probleem in de Rotterdamse regio, maar zal ook nog voortduren als de crisis voorbij is.
- Voor het eerst in vijf jaar is de vaccinatiegraad gestegen. Volgens het RIVM komt dit doordat er meer aandacht is voor het belang van vaccinaties. Het cijfer is echter nog niet terug op het niveau van ongeveer zes jaar geleden.
- Mensen met coronasymptomen kunnen ook tijdens de feestdagen terecht bij de teststraten van de GGD's. De openingstijden zijn wel aangepast.
- President Trump zegt de eerste leveringen van een vaccin volgende week en de week erna te ontvangen. Het vaccin wordt in de Verenigde Staten in eerste instantie verstrekt aan eerstelijns werkers, medisch personeel en ouderen.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

Zorgpersoneel

- Uit een poll mede georganiseerd door Stichting IZZ blijkt dat een op de vier zorgmedewerkers besluiten te stoppen in de zorg als het stressniveau niet afneemt.
- IC-medewerker Laurianne de Vos (Tergooi Ziekenhuis Hilversum) zegt dat ze de meest hectische tijd uit haar loopbaan doormaakt. De werkdruk is dusdanig opgelopen dat ze er -bij vlagen- over nadenkt om iets anders te gaan doen. "Dat blijft vooralsnog bij een gedachte. Het zou verschrikkelijk zijn voor collega's als je ermee stopt, want het werk blijft gewoon erg hard nodig." De aandacht voor het zorgpersoneel tijdens de eerste golf gaf moed. "Ik snap dat mensen

onderhand coronamoe zijn. Dat ben ik ook. Maar ons werk wordt nu als vanzelfsprekend gezien. Het contrast met de waardering die we in de eerste golf kregen is gewoon heel groot."

- IZZ-directeur Roland Kip voorziet rampzalige gevolgen als medewerkers uit de zorg besluiten te stoppen. Het baart Kip 'enorme zorgen' dat die gedachte leeft. Het zal enorme gaten in het rooster veroorzaken, waardoor de zorg duurder wordt en het imago op de arbeidsmarkt verslechtert. "... juist in deze tijd is het van cruciaal belang dat er mensen in de zorg blijven werken." Slechts 16% van het ondervraagde zorgpersoneel praat met de leidinggevende over de mentale zorgen met de leidinggevende. "Daar moet een verbetering in komen." Volgens Kip is het van belang om de zorgmedewerkers waar mogelijk te ontlasten. Extra krachten moeten in dienst worden genomen om taken te verrichten waar geen diploma voor nodig is. Daarnaast is het van belang dat het volk de zorg weer met respect gaat benaderen.
- Verpleegkundige Nikki Kolthof uit haar zorgen over de manier waarop er wordt omgegaan met verpleegkundigen. Zorgmedewerkers wordt verweten dat het hun eigen schuld is dat ze het virus hebben opgelopen, er wordt van hen verwacht dat ze binnen 'no-time' weer aan de slag kunnen en de verpleegkundigen die echt ziek worden, worden vergeten. "Het applaus is verstornd, de 1.000 euro uitgedeeld en daarmee lijkt voor de burger de kous af. Voor ons gaat het werk echter door. En het is drukker en gevaarlijker dan ooit op de werkvloer."

Welke geruchten worden genoemd?

- Chinese staatsmedia zeggen dat de kans groot is dat de oorsprong van het virus niet in Wuhan ligt. Wetenschappers hebben sporen van Covid-19 gevonden bij bloedmonsters van mensen uit de regio Lombardije die vorig jaar september zijn afgenomen. Andere wetenschappers hebben het virus in monsters van het riool in Barcelona gevonden die vorig jaar maart zijn verzameld. Beide onderzoeken worden bekritiseerd in wetenschappelijke kringen, schrijft De Telegraaf.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffen en betrokkenen?

- Uit een representatieve peiling van de ANBO blijkt dat meer dan 42% van de mensen van 65 jaar en ouder de CoronaMelder-app heeft gedownload; in vergelijking met alle Nederlanders is dat twee keer zoveel. Dat het percentage niet hoger ligt, komt vooral omdat veel ouderen een te oude telefoon hebben.
- De Autoriteit Persoonsgegevens heeft twee bedrijven op de vingers getikt omdat ze de temperatuur van werknemers wilden meten. Volgens AP-voorzitter Monique Verdier overtraden de twee bedrijven hiermee de privacywetgeving, omdat lichaamstemperatuur in sommige gevallen een persoonsgegeven en een gezondheidsgegeven is.
- Sonja Kloppenburg zegt namens de GGD dat de testcapaciteit niet volledig wordt gebruikt. Volgens UMCG-viroloog Bert Niesters kan het een rol spelen dat men zich alleen met klachten mag laten testen.
- De gemeente Amsterdam stelt 15.000 herbruikbare mondkapjes beschikbaar aan de voedselbank om uit te delen aan de 4.500 klanten. Zij mogen per persoon drie mondkapjes meenemen.
- Reisorganisaties TUI en Sunweb zeggen dat veel Nederlanders kiezen in de kerstvakantie niet op wintersport te gaan.

Volgen zij onze gedragsadviezen (handelingsperspectieven) op?

- Belgische schrijver Matthias Declercq zegt over de situatie op Urk: "De jongvolwassenen van Urk werken van maandag tot vrijdag keihard. Vrijdag- en zaterdagavond gaan ze los, vaak in illegale cafés op het industrieterrein. Het is daar leeg, ze kunnen hun gang gaan. Nu waren er boetes uitgedeeld en dat is tegen het verkeerde been. Ze zijn in het dorp ingetrokken om te laten weten: wij doen wat we willen." Het gezag van de kerk mag nog groot zijn in Urk, het gezag van de overheid is klein, zegt Declercq. Ook het gezag van de politie is volgens hem beperkt.
- Jeanette ten Kate van Landal Greenparks zegt dat Nederlanders (sinds het negatieve reisadvies) volop vakantiehuizen in Drenthe en Groningen boeken voor de kerstvakantie.

Betekenisgeving

Welke oproepen worden gedaan?

- Er gaat een [petitie](#) rond tegen de mondkapjesplicht, want een mondkapjesplicht zou schadelijk zijn.
- NOC*NSF roept minister Van Ark op om sport in te zetten tegen negatieve gezondheidsontwikkelingen. Uit de Monitor Sport en Corona II (van het Muller Instituut) blijkt dat de crisis de groeiende beweegarmoede, teruglopende motorische vaardigheden, toename van welvaartsziekten en bevattelijkheid voor infectieziekten verergert.
- Diederik Gommers roept op 'goed op elkaar te letten tijdens de Kerst'. Normaal zijn de kerstdagen een moment om eenzaamheid tegen te gaan, maar nu heeft hij gezegd om Kerst dit jaar over te slaan.
- Gemeente Peel en Maas start een campagne waarin jongeren tot 28 jaar worden opgeroepen tot met maken van een eigen coronaposter (een foto van zichzelf met daarbij een boodschap waarin ze uitleggen 'daar doe ik het voor'). De meest originele inzending zal iedere twee weken gekozen worden en opgehangen worden om mensen bewust te maken zich aan de coronamaatregelen te houden.
- De PO-Raad roept op om het feest alleen in de school te vieren met kinderen en leraren, zonder ouders of externen. Kerstdiners waarbij zelfgemaakt eten de school wordt binnengebracht, is er dit jaar in principe niet bij.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- Op de social mediakanalen van minister De Jonge is er frustratie dat de horeca dicht is, Kerstmis waarschijnlijk beperkt gevierd kan worden en het ondertussen wel druk is in pretparken, kerken en de IKEA.

Vaccins

- Er heerst onduidelijkheid rondom (de communicatie) van het vaccin van AstraZeneca en Oxford University. Ook in de ochtendkranten lijkt verwarring te heersen, want er klinkt geen eenduidig beeld. NRC schrijft dat een 'nuttige fout' de 'vaccinverwarring vergroot'. De fout die wordt gemaakt, pakt toevallig goed uit, maar vergroot de verwarring rondom de studie-opzet, luidt het. Trouw schrijft dat er extra onderzoek nodig is, wat het vaccin mogelijk zal vertragen. Volkskrant spreekt van een tegenslag die tot twijfel leidt bij experts. Volgens het FD is er onrust. De Nederlandse emeritus hoogleraar vaccinologie Ben van der Zeijst noemt de communicatie van AstraZeneca 'ronduit rommelig'.
- Volgens viroloog Marion Koopmans is de effectiviteit van vaccins 'hoopvol', maar moeten we 'niet te vroeg juichen'. Het is nog niet bekend welke doelgroep precies is gebruikt in het onderzoek naar de effectiviteit. Daarnaast zegt ze in gesprek met RTLZ dat we weten als ouderen meegenomen worden in de onderzoeksgroep dat het vaccin een minder gunstig percentage aangeeft dan wanneer alleen jongere personen in die groep zitten. Ondanks dat het 'vlot' kan gaan met een vaccin, kan het nog wel even duren voordat het eerste vaccin wordt goedgekeurd.

Initiatiefnota GroenLinks –Tijd voor een tijdelijks testsamenleving'

- GroenLinks pleit in een [initiatiefnota](#) voor een 'tijdelijke testsamenleving' waarmee Nederland 'met het virus kan leven' en toch 'onze vrijheden terug kunnen krijgen'. Fractievoorzitter Jesse Klaver: "De regering is alleen maar bezig met kijken wat we vandaag moeten doen, maar kijkt niet vooruit. We moeten niet langer de focus leggen op wat niet kan, maar op wat wel kan. GroenLinks wil veel meer gebruik maken van verschillende testen. Om snel resultaat te boeken, de bekende r naar beneden te krijgen en een (al dan niet gedeeltelijke) lockdown met weken te verkorten moeten we snel 1) een populatietest doen. Daarnaast kunnen we door middel van 2) heel veel sneltesten zorgen dat we weer naar de horeca, naar sportwedstrijden of naar het museum kunnen."
- Een negatieve testuitslag werkt volgens GroenLinks als het ware als 'ticket om te mogen deelnemen'. Heb je college dan werkt een negatieve testuitslag maximaal drie dagen. Wil je naar het museum of lekker sporten dan heb je per keer een negatieve testuitslag nodig. Een negatieve testuitslag is of drie dagen geldig in het onderwijs of geldig per entree bij theaterbezoek, horeca of sport.

Situatie op scholen

- Volgens een woordvoerder van de PO-Raad worden de haarden van besmettingen op basisscholen in 'het merendeel van de gevallen' buiten de school aangetroffen.
- De PO-Raad verwacht dat middelbare scholen 'door hogere besmettingscijfers voorrang krijgen' op het basisonderwijs.
- Basisscholen willen rondom de kerstvakantie liever geen extra week dicht. Kwetsbare leerlingen die alleen zijn aangewezen op thuisonderwijs raken steeds verder achterop in hun ontwikkeling, waarschuwt de PO-Raad. Bovendien voorziet de koepel dat basisscholen het in de vakantie druk gaan krijgen als ze een online lesweek moeten gaan voorbereiden. De PO-Raad zegt wel dat ze het kabinetsbesluit zullen volgen indien zij besluit dat het 'medisch noodzakelijk' is tot een derde week kerstvakantie over te gaan.
- Het Laks is geen voorstander van een week extra kerstvakantie. De bond waarschuwt dat de voorbereiding voor eindexamenkandidaten hiermee in de knel komt. Het OMT-advies om eens na te denken over een langere kerstvakantie voor scholieren en studenten, is de vertegenwoordigers van de jongeren in het verkeerde keelgat geschoten.
- De voorzitters van vier organisaties wijzen in een ingezonden stuk in Telegraaf op de gevaren van onvoldoende fysiek onderwijs. "Vaak wordt jongeren verweten dat ze niet solidair zijn met kwetsbaren in de coronacrisis, maar is er wel solidariteit met jongeren als er een heuse onderwijscrisis op de loer ligt?"
- De subsidieregeling voor scholen om hun ventilatie in orde te maken, zou 1 december ingaan, maar is nu uitgesteld tot januari. Kritiek vanuit de Kamer op minister Slob. "Dit had toch allang geregeld moeten zijn", zegt PvdA-Kamerlid Kirsten van den Hul. Volgens GroenLinks vraagt de Kamer hier al sinds de zomer om. "Toen was het 25 graden, nu komt de vrieskou eraan", zegt Kamerlid Lisa Westerveld. Ook de onderwijskoepels vinden het jammer dat de regeling is uitgesteld. "Het is erg laat", zegt woordvoerder Stan Termeer van de VO-Raad. "Hoe eerder, hoe beter", zegt ook Claudia Verhoeven van de PO-Raad. Dat scholen zelf het geld moeten voorschieten, vindt de PO-Raad de niet helemaal reëel.

Bewegen

- Na berichtgeving dat Nederlanders substantieel minder sporten door corona analyseert Trouw wat dit betekent voor het lichaam. Ook vertellen twee mensen hoe corona hun sportgedrag heeft aangepast.
- Hoogleraar integratieve fysiologie Maria Hopman zegt dat er snel verbetering in het lichaam zichtbaar is na inspanning. Maar het werkt ook andersom: "Als je stopt met bewegen, merk je daar al binnen een paar weken de resultaten van." Het lichaam verandert van top tot teen wanneer iemand stopt met bewegen. Wie meer sport, krijgt een grote, dikkere en steviger hartspier. Bovendien leidt minder sporten tot problemen in de bloedvaten, wat kan leiden tot veel hart- en vaatziekten. Wie goed sport, gebruikt meer delen van de longen dan iemand in rust.
- Jurgen Claassen, geriatre die onderzoek doet naar hart- en vaatziekten en dementie, zegt: "Leer je jezelf inactiviteit aan, dan ben je op lange termijn meteen een risicopatiënt voor dementie en depressie." Ook helpt bewegen tegen je beter te voelen, zegt Claassen. "Het is een bescherming van de hersenen tegen overbelasting, of stress."
- Klinisch neuropsycholoog Erik Scherder zegt dat inactiviteit maakt dat mensen sneller denken 'het is wel best': "Dat komt omdat in de hersenen de witte stof, de verbindingen, het minst goed doorbloedt zijn. Die verbindingen lopen heel sterk naar frontale netwerken, de netwerken waardoor u initiatief neemt en zin heeft. Maar door de inactiviteit is de prikkel naar die netwerken een stuk minder. Je kakt in en denkt: ach het is wel best zo."